

PREZES
URZĘDU OCHRONY
KONKURENCJI I KONSUMENTÓW
MAREK NIECHCIAŁ

Warszawa, 09.01.2020 r.

DOZIK-5.053.6.2019/BK

Szanowny Panie,

W odpowiedzi na Pana pismo z dnia 26 sierpnia 2019 r. dotyczące postulatu uchylecia art. 36a ustawy z dnia 12 maja 2011 r. o kredycie konsumenckim (tj. Dz.U. z 2019 r. poz. 1083) przekazane według właściwości przez Ministerstwo Sprawiedliwości pismem z dnia 14 października 2019 r., pragnę przekazać następujące wyjaśnienia.

W pierwszej kolejności należy wskazać, że dopuszczalność stosowania przepisów takich jak art. 36a ustawy o kredycie konsumenckim jest przedmiotem wniosków prejudycjalnych sądów polskich w dwóch postępowaniach przed Trybunałem Sprawiedliwości Unii Europejskiej (tj. w sprawie C-779/18 Mikrokaśa oraz w sprawach połączonych C-222/19 i C-252/19 BW i in.).

Przedmiotem wątpliwości sądów odsyłających były m. in. następujące zagadnienia:

- czy sąd rozpoznający sprawę ma obowiązek dokonać kontroli abuzywności postanowień umownych przewidujących koszty zaliczane do pozaodsetkowych kosztów kredytu również w przypadku, gdy wysokość tych kosztów mieści się w ustawowym limicie?
- czy przepisy dyrektywy 93/13/EWG stoją na przeszkodzie przyjęciu przepisów takich jak art. 36a ustawy o kredycie konsumenckim?

W obu postępowaniach Polska przedstawiła uwagi na piśmie rekomendując TSUE przyjęcie rozstrzygnięcia zgodnie, z którym przepisy dyrektywy 93/13/EWG należy interpretować w ten sposób, że:

- nie stoją one na przeszkodzie określeniu w prawie krajowym maksymalnego poziomu opłat należnych od pożyczkobiorcy na rzecz pożyczkodawcy

- postanowienia umowy dotyczące kosztów kredytu, których suma nie przekracza maksymalnego poziomu kosztów ustalonego w prawie krajowym nie stanowią warunków umowy odzwierciedlających obowiązujące przepisy ustawowe w rozumieniu art. 1 ust. 2 dyrektywy 93/13/EWG, a tym samym podlegają ocenie co do ich nieuczciwego charakteru. W uzasadnieniu przedstawionego w postępowaniu stanowiska wyjaśniono m.in. że celem wprowadzenia instytucji tzw. pozaodsetkowych kosztów kredytu było wyłącznie ograniczenie swobody umów poprzez wprowadzenie górnego limitu tych kosztów oraz wprowadzenie przewidzianej w art. 41 ust. 1 ustawy o kredycie konsumenckim sankcji kredytu darmowego za jego naruszenie. Jednocześnie podkreślono, iż z żadnego przepisu prawa polskiego nie wynika *jakiegokolwiek ograniczenie w badaniu zgodności z prawem opłat pozaodsetkowych, które nie przekraczają maksymalnego poziomu. W szczególności art. 36a ustawy o kredycie konsumenckim nie upoważnia do pobierania opłat co prawda mieszczących się w ustanowionym limicie, lecz wynikających z postanowień sprzecznych z innymi przepisami prawa.* Takie postanowienia nie mogą więc naruszać przepisów dotyczących niedozwolonych postanowień umownych, również poprzez ustanowienie opłat, których wysokość nie odpowiada świadczeniu pożyczkodawcy.

W przedstawionym przez Polskę stanowisku wyjaśniono również, że:

Dyrektywa 93/13/EWG przewidziała przy tym tylko jeden wyjątek od obowiązku badania niedozwolonego charakteru postanowień umownych. Mianowicie, zgodnie z art. 1 ust. 2 dyrektywy 93/13/EWG warunki umowy odzwierciedlające obowiązujące przepisy ustawowe lub wykonawcze oraz postanowienia lub zasady konwencji międzynarodowych, których stroną są państwa członkowskie lub Unia nie podlegają przepisom dyrektywy 93/13/EWG.

Sąd krajowy mógłby odstąpić od badania warunków umownych pod kątem ich nieuczciwego charakteru wyłącznie jeżeli odzwierciedlałyby one przepisy prawa powszechnie obowiązującego. W ocenie Rzeczypospolitej Polskiej warunki umowy pożyczki zastrzegające świadczenia inne niż udostępnienie kapitału, w zamian za które pożyczkobiorca zobowiązuje się do zapłaty opłat o sumie nieprzekraczającej maksymalnych pozaodsetkowych kosztów kredytu, określonych w prawie krajowym, nie stanowią „warunków umowy odzwierciedlających obowiązujące przepisy ustawowe” w rozumieniu art. 1 ust. 2 dyrektywy 93/13/EWG, a tym samym podlegają przepisom tej dyrektywy.

W tym zakresie należy wyjaśnić, że zgodnie z dotychczasowym orzecznictwem Trybunału Sprawiedliwości pojęcie „warunków umowy odzwierciedlających obowiązujące przepisy ustawowe lub wykonawcze” obejmuje przepisy prawa krajowego mające zastosowanie między umawiającymi się stronami niezależnie od ich wyboru, jak i przepisy mające

zastosowanie w braku odmiennego postanowienia, a zatem w sytuacji, gdy nie dokonano w tym zakresie żadnych innych uzgodnień między stronami .

W dokumentach dotyczących dyrektywy 93/13/EWG wskazuje się, że art. 1 ust. 2 miał mieć zastosowanie przede wszystkim do umów, których warunki zostały w sposób ustandaryzowany uregulowane w prawie krajowym (tzw. umowy nazwane, umowy skodyfikowane), w charakterze przepisów bezwzględnie albo względnie wiążących. Określenie tych warunków na poziomie ustawy pozwala bowiem założyć, że ustawodawca dokonał odpowiedniego wyważenia interesów stron takiej typowej umowy. W konsekwencji w orzecznictwie wskazuje się, że zastosowanie wyłączenia przewidzianego w art. 1 ust. 2 dyrektywy 93/13/EWG wymaga spełnienia dwóch przesłanek: warunek umowy powinien odzwierciedlać przepis ustawowy albo wykonawczy, zaś przepis ustawowy albo wykonawczy musi być bezwzględnie obowiązujący i mieć charakter bezwzględnie albo względnie wiążący .

Postanowienia umowy pożyczki określające świadczenia inne niż udostępnienie kapitału, w zamian za które strony umawiają się o zapłatę wynagrodzenia, które nie przekracza poziomu maksymalnego, ustalonego zgodnie ze wzorem użytym w art. 36a ustawy o kredycie konsumenckim, nie odzwierciedlają treści tego przepisu ustawowego. Należy podkreślić, że art. 36a ustawy o kredycie konsumenckim w żadnym razie nie pełni funkcji „algorytmu” służącego stronom umów do celu wyliczenia zgodnego z prawem wynagrodzenia, należnego od pożyczkobiorcy z tytułu innych świadczeń związanych z udzieleniem pożyczki niż udostępnienie kapitału. Przeciwnie, okoliczność, czy strony umówią się o inne świadczenia niż udostępnienie kapitału, jaka będzie treść tych świadczeń, jakie opłaty z tego tytułu będą należne od kredytobiorcy oraz jaka będzie ich wysokość, zostaje pozostawione do ukształtowania przez strony umowy, które w tym zakresie działają w ramach przysługującej im swobody umów. Artykuł 36a ustawy o kredycie konsumenckim wyznacza jedynie granice tej swobody, stanowiąc o maksymalnej wysokości pobieranych od kredytobiorcy opłat i nie przesądzając przy tym o zgodności bądź niezgodności postanowień umowy dotyczących świadczeń innych niż udostępnienie kapitału i zapłaty za nie, z innymi przepisami prawa.

Jednocześnie art. 36a ustawy o kredycie konsumenckim nie kształtuje treści postanowień umowy o pozaodsetkowych kosztach kredytu, tak jak było to rozumiane w dotychczasowym orzecznictwie Trybunału Sprawiedliwości.

Dostrzegając wątpliwości sądu odsyłającego należy zwrócić uwagę na istotną różnicę, jaka zachodzi między kwestią zgodności swobodnie wynegocjowanego postanowienia umownego z przepisem prawa powszechnie obowiązującego, który wyznacza granice swobody umów, a odzwierciedlaniem przez postanowienie umowne treści bezwzględnie obowiązującego

przepisu prawa powszechnie obowiązującego, który kształtuje treść postanowienia umownego i który miałby zastosowanie albo bez względu na wybór stron, albo wówczas gdyby strony nie postanowiły inaczej. W ocenie Rzeczypospolitej Polskiej jedynie ten drugi przypadek jest objęty wyłączeniem, o którym mowa w art. 1 ust. 2 dyrektywy 93/13/EWG.

Postanowienia umowy dotyczące pozaodsetkowych kosztów kredytu, które mieszczą się w limicie wyznaczonym przez wzór określony w art. 36a ustawy o kredycie konsumenckim, są zgodne z tym przepisem, ale nie odzwierciedlają jego treści w rozumieniu art. 1 ust. 2 dyrektywy 93/13/EWG. Przyjęcie, że postanowienia umowne, które są zgodne z przepisami wyznaczającymi granice swobody umów, takimi jak art. 36a ustawy o kredycie konsumenckim, „odzwierciedlają” w rozumieniu art. 1 ust. 2 dyrektywy 93/13/EWG warunki ustawowe, prowadziłoby natomiast do pozbawienia tej dyrektywy wszelkiej skuteczności. Każde postanowienie umowne, aby było ważne i wiązało strony, musi być bowiem zgodne ze wszystkimi przepisami wyznaczającymi granice swobody umów, mającymi zastosowanie do danego stosunku prawnego. Artykuł 36a ustawy o kredycie konsumenckim jest zaledwie jednym z wielu przepisów tego rodzaju, istniejących w prawie polskim. Gdyby zgodność z przepisami prawa powszechnie obowiązującego miała oznaczać odzwierciedlanie treści tych przepisów w rozumieniu art. 1 ust. 2 dyrektywy 93/13/EWG, jak przyjmują to niektóre sądy do których orzecznictwa odwołuje się sąd odsyłający, wówczas postanowienia umowne z zasady nie podlegałyby kontroli zgodności z dyrektywą 93/13/EWG. Nie budzi wątpliwości, że takie rozumowanie nie jest prawidłowe.

W ocenie Rzeczypospolitej Polskiej sąd krajowy, który ma obowiązek stosować prawo materialne z urzędu, rozpoznając sprawę dotyczącą zapłaty świadczeń wynikających z umowy kredytu jest zobowiązany do zbadania zgodności postanowień umownych o pozaodsetkowych kosztach kredytu zarówno z przepisami o nieuczciwych warunkach umownych, jak i ze wszystkimi innymi przepisami mającymi zastosowanie w rozpoznawanej sprawie. Brak jest przy tym jakichkolwiek podstaw dla przyjęcia, iż postanowienia umowne zgodne z art. 36a ustawy o kredycie konsumenckim odzwierciedlają treść tego przepisu i z tego względu zgodnie z art. 1 ust. 2 dyrektywy 93/13/EWG są wyłączone z zakresu zastosowania tej dyrektywy.

W ocenie UOKiK przyjęcie interpretacji odmiennej, byłoby sprzeczne zarówno z polskimi przepisami dotyczącymi niedozwolonych postanowień umownych, jak również stanowiłoby naruszenie obowiązku wykładni prawa krajowego w zgodzie z prawem UE.

Mając na uwadze, że postępowania przed TSUE w obu wspomnianych wcześniej sprawach nie zostały jeszcze zakończone UOKiK uważa, że na obecnym etapie nie jest zasadne wprowadzanie zmian legislacyjnych polegających na usunięciu art. 36a ustawy o kredycie konsumenckim. Jego celem nie jest bowiem zastąpienie przepisów o niedozwolonych postanowieniach umownych, lecz poddanie praktyk polegających na pobieraniu szczególnie wysokich pozaodsetkowych kosztów kredytu, sankcji kredytu darmowego (polegającej na zwrocie przez konsumenta jedynie kapitału kredytu z pominięciem jakichkolwiek jego kosztów). Powyższe nie wyklucza jednak, uznania przez sąd że postanowienia przewidujące koszty nieprzekraczające ustawowego pułapu są bezskuteczne z uwagi na ich niedozwolony charakter (np. nieodpowiadająca świadczeniu kredytodawcy opłata przygotowawcza). Mając powyższe na względzie, w ocenie UOKiK rozważenie ewentualnej interwencji legislacyjnej nie będzie racjonalne bez analizy rozstrzygnięć TSUE we wspomnianych wcześniej sprawach oraz wynikających z nich konsekwencji. powszechnych w sprawach dotyczących kredytu konsumenckiego.

Jednocześnie uprzejmie informuję, że do Pańskiego wniosku o złożenie skargi nadzwyczajnej na prawomocny wyrok Sądu Okręgowego w Zamościu w sprawie Prezes Urzędu odniesie się w odrębnym piśmie.

Z poważaniem,

p.o. PREZESA
URZĘDU
OCHRONY KONKURENCJI I KONSUMENTÓW
Marek Niszczyński